

ژنرال بازنشسته می شود نویسنده نه

نگوین هوی تی یپ، نویسنده ویتنامی

Nguyen Huy Thiep

با نگوین هوی تی‌پپ از طریق کتابش آشنا شدم. کتاب مدتی پشت ویترین یکی از کتاب‌فروشی‌های دست دوم‌فروشی جاخوش کرده بود و هربار سراغ آن می‌رفتم به بهانه این‌که مال دکور ویترین است حواله به زمانی دیگر می‌کرد. سرانجام پس از رفت و آمد زیاد رضایت داد و ویترین خود را به هم ریخت. «کتاب ژنرال بازنشسته می‌شود و داستان‌های دیگر» را خواندم و با نویسنده هم‌وطن او اندرو لام که چند سال پیش در همین مجله گلستانه معرفی‌اش کرده بودم، تماس گرفتم بلکه امکان ارتباط با نویسنده را پیداکنم که خوشبختانه او را می‌شناخت و مرا به مدیر روابط عمومی‌اش معرفی کرد.

خانم جوان مترجمی به نام نگوین نهوگوین که یادداشتی از او هم در پرونده می‌خوانیم، در ادامه پرونده‌های گلستانه به ویتنام می‌رویم.

نگوین هوی تی‌پپ در سال ۱۹۵۰ در هانوی تحت اشغال فرانسوی‌ها به دنیا آمد. مادرش دستفروش دوره‌گرد بود که با فروش خرده‌ریز روزگار می‌گذراند. بعد از آن‌که نگوین به دنیا آمد، مادرش او را برداشت و با خود به منطقه دور افتاده شمال غربی برد و نه سال تمام از این استان به آن استان می‌رفت. فوتو، تانگوین لانگ سون، فوکین، طی این سال‌ها مادر دستفروش‌اش را رها کرد و در مزارع به کارگری سرگرم شد. تا سال ۱۹۵۴ و آغاز جنگ که با مشکلات اقتصادی، زندگی‌شان را سخت‌تر کرد. در اواسط دهه پنجاه اصلاحات ارضی مائوئیستی هوشی مین باز هم بر ناآرامی‌ها و عدم ثبات اقتصادی دامن زد. در برخی از آثار نگوین شاهد مضامین مسیحی هستیم. به خصوص در داستان‌هایی مثل جاری باش رود، جاری باش، یک قطره خون و پری دریایی، معلوم می‌شود که او در بحبوحه شورش‌های دهقانی مدتی در کلیسایی اقامت داشته و به مطالعه کتاب مقدس پرداخته است.

بعد از آن‌که در سال ۱۹۶۰ به هانوی برگشت به فکر ادامه تحصیل افتاد و در مرکز تربیت معلم به تحصیل در رشته تاریخ پرداخت. در مقطعی هم کلاسیک‌های چینی مثل سه پادشاه را می‌خواند و یکی از دانشجویان او اعتقاد داشت که سبک سرد و بی‌روح مورخ قرن اول چینی مثل سی‌ما کیان بر او تأثیر زیادی داشته است. رمان‌نویس‌های بزرگ قرن نوزدهم روسیه هم بر او تأثیر داشتند. در سال ۱۹۷۰ از مرکز تربیت معلم فارغ‌التحصیل شد و از همان زمان بمب‌های امریکایی بر سر مردم باریدن گرفت. هنوز بیست سالش نشده بود که تحت تأثیر خاستگاه مناسب اجتماعی، جنگ، مطالعه وسیع، آموزش عالی و دوره طولانی مقاومت در پایتخت و مناطق دور افتاده زندگی‌اش از این روبه آن رو شد.

بعد از فراغت از تحصیل به استان دور افتاده «سون را» در شمال غرب کشور رفت و ده سال تمام به تدریس تاریخ، نوشتن و نقاشی پرداخت. در موج خروج پس از سال ۱۹۷۵ خبرنگار فرانسوی لیبراسیون نوشت که تی‌پپ برای گریز از شرایط اسفبار زندگی سعی کرده بود از مرز لائوس خارج شود. اما او که می‌ترسید با خروج از ویتنام از نوشتن باز بماند و ریشه‌های خود را گم کند، تصمیم گرفت بماند و نرود. در سال ۱۹۸۰ به هانوی برگشت و به مشاغل گوناگونی پرداخت. از جمله کارهای او می‌توان به تصویرسازی برای انتشاراتی‌های هانوی اشاره کرد. او با زن و فرزندانش در هانوی ماند و تا سال ۱۹۸۷ که تشریح معتبری راه انداخت صرفاً از راه قلم نان می‌خورد.

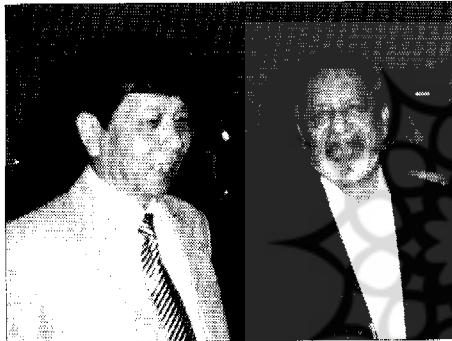
در اواخر سال ۱۹۸۶ تغییرات سیاسی که پایه کشورهای سوسیالیستی را لرزاند، استانداردهای زندگی در ویتنام را هم از تأثیر خود بی‌نصیب نگذاشت و تغییرات به سبک گورباچف را در سیاست‌های دولت به دنبال داشت و بالطبع به ادبیات و هنر هم پر آن گرفت. در همین ارتباط حزب کمونیست ویتنام آزادی‌های بیش‌تری به ادبیات داد. در سال ۱۹۸۶ که فضای بازتری به وجود آمد آثار تی‌پپ به چاپ رسید، هرچند پیش از آن آثار او ممنوعیتی نداشت. «نسیم هوآتات» در مجله معتبر هنر و ادبیات ارگان کانون ملی نویسندگان ویتنام به چاپ رسید. ژنرال بازنشسته می‌شود در زمان انتشار خود در ژوئن ۱۹۸۷ توجه زیادی جلب کرد، زیرا نگاه تازه‌ای به جامعه ویتنام داشت. «نمک در جنگل»، «یک قطره خون» و «پری دریایی»

با استقبال خوانندگان روبه‌رو شدند.

در سال ۱۹۸۸ مجموعه‌ای از داستان‌های تی‌پ را سازمان انتشارات جوانان خانه ادبیات شهر هوشی مین چاپ کرد. شش ماه بعد خانه فرهنگ هانوی دومین مجموعه آثار او را به چاپ رساند. «رودخانه معطر» هم با استقبال خوبی روبه‌رو شد. داستان‌های تی‌پ تمام اقبال گسترده منتقدان را به همراه داشته است. فقط در یک مجله ادبی نود مقاله درباره داستان‌های او نوشتند و در سال ۱۹۸۸ او را پدیده سال نامیدند.

در فوریه ۱۹۸۹ روزنامه ارتش خلق، گزارشی چاپ کرد با این مضمون که فیلم تی‌پ موضوع پرسشنامه‌ای شده که بین کادرهای سیاسی حزب، کادرهای فنی، افسران جزء و امرای ارتش توزیع کرده‌اند و از آن‌ها خواسته‌اند درباره جنبه‌های مختلف فیلم که براساس داستان تی‌پ ساخته شده، نظر بدهند. واکنش‌ها متفاوت و گاه متضاد بود. کادرهای فنی کار او را ستودند در حالی که کادرهای سیاسی و مقامات ارشد نظامی چندان روی خوشی نشان ندادند. به نظر می‌رسید که موضوع ادبیات و داستان و رمان را در ویتنام جدی گرفته بودند.

هوی تی‌پ به اتفاق وی. اس. ناپیال

اصلاح‌طلبی و تغییرات گسترده‌ای که در اتحاد جماهیر شوروی و کشورهای اروپای شرقی آغاز شده بود، سال ۱۹۹۰ را به سال مهم آغاز روند نوسازی ویتنام تبدیل کرد. این روند باعث شد تا مقامات ویتنامی در اقدامی پیش‌دستانه نسبت به برخی آزادی‌ها سختگیری بیش‌تری نشان بدهند. این رویکرد فصل تازه‌ای را در ادبیات ویتنام گشود. دستوراتی از بالا صادر شد که روزنامه‌نگاران مطلب درباره سقوط حزب کمونیست در اتحاد شوروی را به گونه‌ای بنویسند که باعث ایجاد خطر در داخل کشور نشود. با چنین ملاحظاتی بود که آثار بسیاری از

نویسندگان از جمله تی‌پ جمع‌آوری و نام بردن از آن‌ها جرم تلقی شد. از آن به بعد وضعیت نویسندگان همچنان متزلزل باقی ماند و حتی نوآوری‌های ادبی با مخالفت مقامات رسمی روبه‌رو بود، در حالی که با توسعه اقتصادی ویتنام برخی تغییرات اجتناب‌ناپذیر می‌شد. ادبیات و سیاست درهم تنیده شده بود.

اصلاح‌طلبی ریشه در مفهومی داشت که در زمان جنگ و اشغال، در بخشی از کشور به عنوان رئالیسم سوسیالیستی معنا و تبلیغ می‌شد. همین گرایش سیاسی و فرمایشی باعث افت ادبیات ویتنام شده بود. نگوین مینی شائو رمان‌نویس معروف ویتنام که آثار زیادی در ارتباط با جنگ ویتنام به رشته تحریر درآورده بود، در اوایل سال ۱۹۷۹ نوعی ادبیات متعلق به تفکری مطلوب با دکتترین خاص را شرح و بسط داد و پیروانی هم پیدا کرد. یکی از منتقدان ادبی بنام، زندگی دیگران را در مقایسه با زندگی مردم ویتنام به نوعی تحقیر می‌کرد. آثار ادبی نویسندگان ویتنام تا حدودی ملهم از اندیشه‌های سوسیالیستی بود که ویژگی‌های خاص شرق آسیا را هم داشت. این آثار گاه تا حد تبلیغات دولتی تحت پوشش‌های خاص تنزل می‌کرد. شخصیت‌های باسماه‌ای را با ویژگی‌های یکسان و تعریف شده در قالب‌های از پیش معینی می‌گذاشتند و داستان‌های ساده‌ای با خط‌کشی‌های سفید و سیاه می‌پرداختند تا قهرمان‌پروری انقلابی را رواج دهند. از سال ۱۹۷۹ که درگیری با کامبوج و چین در همه جبهه‌ها آغاز شد اوضاع کمی برگشت. از آغاز نیمه دوم دهه هشتاد تعدادی از صداهای خاموش در ادبیات به جمع منتقدان پیوستند و با تغییرات گسترده در حزب کمونیست آثار ادبی نیز از این تغییرات بی‌تأثیر و برکنار نماند. این تغییر را «تغییر دریا» نامیدند. در واقع واژه فرهنگ وان هوا را باید به تغییر ادبی ترجمه کنیم که هنر را هم دربرمی‌گیرد. خط فارق بین سیاست و فرهنگ با طبیعت استبدادی حکومت کمونیستی به صورت موازی حرکت می‌کرد.

تغییرات گسترده‌ای که در پی تحولات جهانی و حامیان ویتنام که بحق در جنگی نابرابر به پیروزی‌های عظیم دست یافته

بود و حق داشت از این پیروزی‌ها محافظت کند، گاه به برخوردهای افراطی با نویسندگان و منتقدان منجر می‌شد. یکی از این برخوردها برکناری نگوین نگوک سردبیر مجله ادبیات و هنر در سال ۱۹۸۸ بود. دستور برکناری را مقامات بالا صادر کرده بودند و مبنای آن هم تصمیم مدیران انجمن ملی نویسندگان بود. هیچ توضیح قانع‌کننده‌ای هم ندادند. اما به‌ظاهر، چاپ داستان تی‌پ باعث برکناری او شد. نکته مهم و تفاوت این داستان با داستان‌های دیگر در این بود که قهرمان داستان بی‌عیب نبود. بحث‌های زیادی درگرفت و عده‌ای علیه او موضع گرفتند. نوسازی و نوآوری در کشور و توسعه اقتصادی از یک طرف به اصلاح‌طلبی دامن می‌زد و از طرف دیگر دامنه آن را محدود می‌کرد.

نگوین هوی تی‌پ ضمن نوآوری ادبی و گرایش به استفاده از فنون جدید داستان‌نویسی و انواع آن، از ادبیات سنتی ویتنام هم غافل نمی‌شود. او نویسنده‌ای تیزبین است و خیلی راحت زخم‌ها را می‌بیند و آن‌ها را در معرض دید قرار می‌دهد تا راحت‌تر درمان شوند یا درمان زخم‌ها ضروری به نظر بیاید. او مرز تخیل و واقعیت را به هم می‌ریزد تا حرف‌های خود را بزند. با انتخاب صحنه‌ها و شخصیت‌های داستانی تضادهای جامعه را

نشان می‌دهد، حقایق تحمل‌ناپذیر، سقوط اخلاق و ارزش‌های جامعه. طنز تلخ او و واقع‌گرایی هراس‌انگیزش، ما را به عمق فاجعه می‌کشاند. او می‌گوید: «من ریشه در این خاک دارم و اگر از این جا کنده شوم، نمی‌توانم بنویسم». برای همین در ویتنام می‌ماند و می‌نویسد. از همه چیز می‌نویسد از مردمی که سال‌ها در گل‌ولای برای میهن‌شان جنگیده‌اند، از رفاه‌طلبی مقامات حزبی و دستگاه عربض و طویل‌دولت، او هرچند وارد سیاست نشده اما نویسنده‌ای به‌شدت سیاسی است. □

